

Na podium trzeciego miejsca od lewej: dr hab. inż. Marek Dzida, prof. PG, prorektor ds. kształcenia i dydaktyki PG, Krzysztof Kaszuba, dyrektor Centrum Sportu Akademickiego PG, i Kazimierz Rozwadowski, zastępca dyrektora CSA PG ds. dydaktycznych

Fot. Paweł Skraba/pasja.azs.pl

technika Gdańska po raz szósty z rzędu zakończyła na podium rywalizację w Akademickich Mistrzostwach Polski. Nasza uczelnia zajęła trzecie miejsce w Klasyfikacji Generalnej oraz po raz siódmy z rzędu została drugą najlepszą uczelnią techniczną.

– W roku akademickim 2018/2019 po raz szósty z rzędu zajęliśmy trzecie miejsce w Klasyfikacji Generalnej i muszę przyznać, że ciągłe stawanie na tym samym stopniu podium zaczyna nas nudzić [śmiech]. Oczywiście to jest sport, a dodatkowo rywalizujemy w ponad 40 dyscyplinach, jednak mam nadzieję, że w tym roku poprawimy swój wynik. Politechnika Gdańska została drugą uczelnią badawczą w kraju i chciałbym, żebyśmy również na Akademickich Mistrzostwach Polski zajęli drugie miejsce – mówi Krzysztof Kaszuba, dyrektor CSA PG.

Małgorzata Kostrzevska

Bartosz Macikowski

Wydział Architektury

100-lecie powstania Bauhausu: 1919–2019

6 listopada 2019 roku w holu przed aulą Gmachu Głównego Politechniki Gdańskiej została otwarta wystawa poświęcona setnej rocznicy powstania Bauhausu – niemieckiej uczelni, a zarazem ośrodka awangardy artystycznej i architektonicznej, w którym rodził się i rozwijał modernizm – szeroki nurt w architekturze i sztuce XX wieku.

Wwernisażu uczestniczyły władze Wydziału Architektury, wykładowcy i studenci. Otwarcia towarzyszyły oficjalne słowa, ale także wypowiedzi refleksyjne i emocjonalne, bowiem pod pojęciem „Bauhausu” kryje się wydarzenie i zjawisko wyjątkowej rangi w kulturze. Architektura i sztuka Bauhausu jest wciąż przedmiotem odniesienia, inspiracji i reinterpretacji dla współczesnych twórców.

Wystawa to efekt wyjazdu studialnego do Dessau w maju 2019 roku z grupą studentów zrzeszonych w Kole Naukowym Hulaj Urban Squad przy Wydziale Architektury Politechniki Gdańskiej. Ekspozycja jest próbą ilustracji i opisu zjawiska, jakim był i jest obecnie Bauhaus, koncentrując się na obiektach w Dessau, drugiej siedzibie uczelni. Całość zaopatrzona jest w liczne autorskie zdjęcia wykonane przez opiekunów i studentów podczas wyjazdu. Wystawie patronują Wydział Architektury PG i Pomorska Okręgowa Izba Architektów.

Początki Bauhausu: Weimar

W 1919 roku niemiecki architekt Walter Gropius założył w Weimarze Bauhaus – szkołę

1

rzemiosła, sztuki użytkowej i architektury. Bauhaus powstał z połączenia dwóch szkół: Akademii Sztuk Pięknych oraz Szkoły Rzemiosł Artystycznych. Wzorował się na idei średnio-wiecznych cechów, w których rzemieślnicy i artyści, zachowując swoją indywidualność, pracowali wspólnie nad jednym dziełem. Naczelne hasła i cele szkoły zostały sformułowane w pierwszym manifestie Bauhausu z 1919 roku, sygnowanym przez Waltera Gropiusa, z których najważniejsze to dążenie do jedności architektury i sztuk plastycznych (czyli osiągnięcie „całościowego dzieła sztuki”, niem. *Gesamtkunstwerk*), łączenie sztuki z techniką oraz służenie społeczeństwu.

Oryginalny program nauczania obejmował warsztaty obróbki drewna, metalu, ceramiki, tkactwa, malarstwa ściennego czy rzeźby, zajęcia z meblarstwa, typografii, architektury. Poznanie właściwości wszelkich materiałów wieńczyły kursy budownictwa, w których szczególny nacisk kładziono na jakość wykonania. Największa siła uczelni tkwiła jednak w tym, że Walter Gropius zgromadził w jednym miejscu i czasie niezwykle osobowości nauczycieli (mistrzów). Kadre szkoły stanowili wybitni artyści, torujący drogę nowoczesnej sztuce i architekturze dzięki nowatorskim metodom nauczania: swobodnemu eksperymentowaniu, otwartym debatom, wzajemnej współpracy. Do mistrzów Bauhausu należeli między innymi: Wassily Kandinsky, Paul Klee, Theo van Doesburg, Johannes Itten, Lyonel Feininger, László Moholy-Nagy, Georg Muche, Oskar Schlemmer, Ludwig Mies van der Rohe, Hannes Meyer. Oprócz sztuk plastycznych do programu włączono także fotografię, film, a nawet balet i teatr. Taniec, różnorodne formy ekspresji ruchowej, ćwiczenia fizyczne i muzykę uważano za niezbędny element kształcenia na drodze do rozumienia struktur i form plastycznych i przestrzennych, w tym architektury.

Przeniesienie uczelni do Dessau

W 1923 roku zorganizowano wystawę podsumowującą 4-letnią działalność szkoły. Mimo sukcesu, awangardowa wymowa wystawy i lewicowe poglądy profesorów wzbudziły niechęć

Fot. 1. Otwarcie wystawy

Fot. Krzysztof Krzempek

Fot. 2. Fragment budynku akademika Bauhausu

Fot. Bartosz Macikowski

2

Fot. 3. Budynek Bauhausu
Fot. Michał Kornacki

lokalnych władz. W 1925 roku Walter Gropius przeniósł Bauhaus z Weimaru do Dessau, gdzie wznosił zaprojektowany przez siebie awangardowy budynek szkoły. Jego budowę kierował Ernst Neufert, autor najśłynniejszego podręcznika projektowania architektonicznego, wznawianego i rozwijanego do dzisiaj.

Podłoże ideowe architektury modernistycznej

Modernizm stanął w opozycji do architektury XIX-wiecznego akademickiego formalizmu, klasycznych reguł, symetrii, historycznych stylów czy zgiekliwego i fałszywego w wyrazie eklektyzmu. Budynek Bauhausu manifestuje zerwanie z tą tradycją, podobnie jak nieco wcześniejszy, przełomowy projekt fabryki obuwia Fagus w Alfeld (1911–1914), zaprojektowany także przez Gropiusa oraz Adolfa Meyera. Oba budynki prezentują podobne podejście do realizacji modernistycznych postulatów: funkcjonalistyczne bryły zaopatrzone jedynie w te detale, które w sposób integralny łączą się z funkcją i konstrukcją. Gropius zrezygnował z jakichkolwiek odniesień stylowych.

Inspiracje estetyczne wywiedzione z architektury przemysłowej, niedoceniane w XIX wieku, stają się kanonem modernizmu także dzięki działalności Werkbundu – twórczego związku niemieckich artystów plastyków, architektów,

przemysłowców i handlowców, założonego w 1907 roku. Podobnie jak Bauhaus, także Werkbund, promując m.in. zasady funkcjonalności i prostoty, wywarł znaczący wpływ na architekturę i sztukę użytkową XX wieku.

Architektura Bauhausu

Budynek Bauhausu, zaprojektowany przez Waltera Gropiusa i wzniesiony w latach 1925–1926, odpowiadał na potrzeby szkoły, a jednocześnie stanowił programową manifestację głoszonych w niej idei, co wyraża się w architekturze, rozwiązaniach funkcjonalnych i konstrukcyjnych. Gropius uzyskał doskonały efekt połączenia absolutnej czystości form z ich celami użytkowymi.

Budynek budził wiele kontrowersji, kontestując dotychczasowe klasyczne wzorce architektoniczne. Odzwierciedlenie funkcji w abstrakcyjnej, geometrycznej formie widoczne jest w kompozycji elewacji, rozczłonkowanej bryle i kontrastowo zderzonych kierunkach pionowych i poziomych. Horyzontalnie i wertykalnie skomponowane kubiczne bryły nakryte płaskimi dachami, poziome okna i szklane ściany kurtynowe stały się manifestem architektury nowoczesnej.

W budynku Bauhausu zastosowano najnowocześniejsze rozwiązania materiałowe i konstrukcyjne. Konstrukcja została zaprojek-

4

5

6

z najbardziej wpływowych mistrzów szkoły był malarz i architekt Theo van Doesburg, który wspólnie z Pietem Mondrianem założył holenderski ruch artystyczny De Stijl, promujący nowy kierunek w sztuce – neoplastycyzm. Wpływ neoplastycznych malarskich kompozycji składających się z prostopadłych linii, płaszczyzn barw podstawowych (czerwonej, niebieskiej i żółtej) odnajdziemy we wnętrzach budynku Bauhausu.

Budynek Bauhausu sam w sobie jest manifestacją idei *Gesamtkunstwerk* (czyli „całościowego dzieła sztuki”), gdzie architektura integralnie wiąże się z indywidualnie projektowanym detalem, takim jak oświetlenie czy posadzki. Stolarka i ślusarka drzwiowa i okienna (balustrady, klamki, szyldy, okucia i mechanizmy otwierające), grzejniki, włączniki światła, a także wyposażenie, takie jak przedmioty użytkowe, meble, lampy etc. na równych prawach tworzą spójny wizerunek dzieła architektonicznego.

Wzornictwo

Program nauczania to także wzornictwo przemysłowe. Zaprojektowane w Bauhausie meble, tkaniny i inne przedmioty użytkowe od bez mała 100 lat funkcjonują jako „klasyki” dizajnu. Podstawowe cele, jakie stawiano przedmiotom użytkowym, to funkcjonalność, wygoda, wyrafinowanie estetyczne, łatwość produkcji, niska cena. Egalitaryzm tych produktów służył upowszechnianiu sztuki. Dostępność ekonomiczna i masowość produkcji miały swój wielki społeczny sens podnoszenia świadomości w zakresie estetyki i jakości.

Modernizm bowiem, poza osiągnięciami architektonicznymi czy artystycznymi, był także wielkim projektem społecznym. Antyelitaryzm sztuki, osiągany dzięki powszechnemu dostępowi do wysokiej jakości estetycznej, miał przyczynić się do podnoszenia jakości życia w czasach po I wojnie światowej oraz do współtworzenia sztuki i oddziaływania nią na masową skalę w przestrzeni kultury.

Kobiety w Bauhausie

Ogromną rolę w krzewieniu idei Bauhausu odegrała silna reprezentacja kobiet, co w ówczesnych czasach wciąż było ewenementem. Walter Gropius, jako dyrektor uczelni, obiecywał równe traktowanie płci i nieograniczony

Fot. 4. Wnętrze budynku Bauhausu

Fot. Jakub Depka

Fot. 5. Klatka schodowa budynku Bauhausu

Fot. Bartosz Macikowski

Fot. 6. Budynek Bauhausu – wnętrze łącznika

Fot. Małgorzata Kostrzewska

towana w układzie płytowo-słupowym, w technologii mieszanej – żelbetowego szkieletu i murowanych ścian nośnych. Według Gropiusa jednym z najważniejszych osiągnięć nowoczesnego budownictwa było pozabawienie ścian zewnętrznych funkcji nośnej i zastąpienie ich szklanymi elewacjami kurtynowymi. Architektura modernistyczna, dzięki transparentności elewacji, zniósła granice pomiędzy wnętrzem a zewnętrzem budynków. W równym stopniu wnętrza i ich użytkownicy stają się elementem przestrzeni zewnętrznej, tak jak zewnątrz zostaje „zaproszone” do tworzenia wnętrza.

Bauhaus i sztuka

Na architekturę Bauhausu w wielkim stopniu oddziaływała awangardowa sztuka. Jednym

7

8

Fot. 7. Wzornictwo i wyposażenie wnętrza

Fot. Bartosz Macikowski

Fot. 8. Detal i wzornictwo – klamka

Fot. Małgorzata Kostrzewska

udział kobiet w działalności szkoły. Gdy otwarto Bauhaus, na pierwszy rok zgłosiło się więcej pań niż panów. Wiele projektantek rozwinęło tu swe kariery, część z nich pozostała w szkole, aby uczyć kolejne roczniki.

Do najśłynniejszych kobiet Bauhausu należały m.in.: Marianne Brandt, która w 1924 roku, będąc jeszcze studentką, zaprojektowała słynny, dziś powiedzielibyśmy ikoniczny, czajniczek do herbaty, a w 1928 roku przejęła zarządzanie warsztatem metalowym; Gunta Stölzl szefowała warsztatom tkackim, a jej projekty tkanin do dziś należą do ikon dizajnu; Anni Albers projektowała wzory dla Rosenthala, była też pierwszą artystką tkaczką, dla której nowojorskie Museum of Modern Arts zorganizowało indywidualną wystawę; Ottie Berger projektowała tkaniny dla największych europejskich firm; Alma Siedhoff-Busher była jedyną kobietą w Bauhausie, która pracowała w warsztacie stolarskim, projektując dziecięce meble i zabawki.

Zamknięcie szkoły. Znaczenie Bauhausu dzisiaj

W 1932 roku nazistowskie władze Dessau wstrzymały finansowanie szkoły. Bauhaus został przeniesiony do Berlina, ale już jako prywatna uczelnia Miesa van der Rohe, który był jej dyrektorem po Gropiusie. W 1933 roku

szkoła zakończyła działalność, a w 1934 została ostatecznie zamknięta przez nazistów.

Pomimo że Bauhaus jako uczelnia funkcjonował niespełna 14 lat, jego idee, sztuka i architektura przeniknęły do naszej codzienności. Po stu latach wciąż otaczają nas budynki, przedmioty, meble, lampy, a nawet klamki i gałki u drzwi, które powstały z fascynacji modernizmem lat dwudziestych. Dziś wciąż można kupować zarówno niezmiennione w swojej formie „klasyki”, jak też przetworzone wzory, a ich różnorodność pokazuje, że wzornictwo Bauhausu jest niewyczerpanym źródłem inspiracji. Wiodący producenci mebli, oświetlenia, ceramiki, szkła, przedmiotów codziennego użytku nieustannie chlubią się produktami, które wyszły spod rąk mistrzów szkoły w Dessau. Wysokie ceny, ciągłe zainteresowanie, liczne reedycje są dowodem, że choć mija właśnie 100 lat od powstania Bauhausu, to przed nami zapewne co najmniej kolejne 100 lat triumfu zasad, które przyświecały modernistycznym twórcom.

100-lecie założenia Bauhausu jest doniosłym wydarzeniem kulturalnym, widocznym w przestrzeni publicznej niemieckich miast. To świadczy o wysokiej randze architektury i jej wartości w życiu społecznym. Popularyzacja dobrej architektury nie jest prostą sprawą, ale trzeba zadawać sobie trud budowania kapitału społecznego na wartościach kultury i sztuki.